

FUŠ – Film u školi vam predstavlja film

POSLEDNJA TOLSTOJEVA STANICA (The Last Station, r. Michael Hoffman)

***Uvodna riječ i razgovor uz projekciju filma – Marko Rojnić
Pedagoške materijale pripremio Krešimir Mikić, filmofil i profesor***

(studeni 2011.)

Zemlja i godina proizvodnje: Njemačka, Velika Britanija, Rusija, 2009.

Žanr: drama, biografski, povijesni

Uloge: Helen Mirre(Sofia), Christopher Plummer (Tolstoj), Paul Giamatti (Čertkov), James McAvoy (Bulgakov), Kerry Condon (Maša)

Scenarij i režija: Michael Hoffman

http://www.youtube.com/watch?v=aw72eJi_lgs

Pomoć nastavniku:

Ovdje donosimo hrvatske i strane kritike o filmu, različite stavove, kako bi donekle pomogli nastavniku prije njegove pripreme za obradu filma na satu.

http://www.filmski.net/filmovi/uskoro/5392/tolstojeva_posljednja_stanica

<http://film-mag.net/content.php?review.10938>

<http://www.imdb.com/title/tt0824758/>

<http://www.sonyclassics.com/thelaststation/>

<http://www.empireonline.com/reviews/ReviewComplete.asp?FID=136669>

<http://www.rollingstone.com/movies/reviews/last-station-20091203>

<http://www.biografije.org/tolstoj.htm>

Filmska kritika (by ROGER EBERT):

Gledanje "Posljednje Tolstojeve stanice" podsjetilo me na priču izdavača Bennetta Cerfa o njegovom odlasku u Europu kako bi osigurao prava za „Uliksa“ Jamesa Joycea.

„Nora, imaš genijalnog muža“, rekao je Joyceovoj supruzi. „Ti ne moraš živjeti s prokletom budalom“, odgovorila je.

Ako je Joyce bio pijanica i galamdžija, koliko li se samo razlikovao od ruskog romanopisca Lava Tolstoja, vegetarijanca i pacifista, koji je preporučao (iako nije prakticirao) celibat? „Posljednja Tolstojeva stanica“ bavi se i njegovom ženom Sofijom koja je, nakon što mu je rodila trinaestoro djece, smatrala da se prekasno sjetio celibata te ga je optuživala da brka sebe s Kristom. Ipak, upravo zahvaljujući Joyceovu i Tolstojevu pisanju uopće znamo za njihove žene. No isto to vrijedi za muža George Eliot.

„Posljednja Tolstojeva stanica“ prati posljednju godinu života grofa Tolstoja (Christopher Plummer), bradate šekspirovske figure koja dominira kućanstvom punim intriga. Glavni intrigant

je Čertkov (Paul Giamatti), njegov strastveni sljedbenik koji idealistično vjeruje da bi Tolstoj svoje literarno bogatstvo trebao ostaviti ruskom narodu. Upravo bi takvu ideju Tolstoj mogao prigrliti u svom utopijskom žaru. Sofija (Helen Mirren) za to ne želi ni čuti, i zbog sebe i zbog svoje djece.

Čertkov, pseudo-vođa Tolstojeva pseudo-kulta, zapošljava mladića Valentina (James McAvoy) kao grofova osobnog tajnika. U tom bi svojstvu on trebao igrati ulogu dvostrukog agenta i promatrati što se događa između Lava i Sofije kad Čertkov nije poželjan u njihovim susretima.

Nama je možda teško razumijeti koliko su ozbiljno Tolstoja shvaćali u njegovo vrijeme. Ne bismo pretjerali kad bismo ga po veličini usporedili s Gandhijem i štoviše, Gandhi je usvojio mnoge njegove ideje. Tolstoj je i u svojoj 82.-oj godini bio aktivan i snažan, no svi su znali da mu se možda bliži kraj i ruska verzija paparazzija i tračera virila je iza ugla u susjedstvu. Zamislite Pereza Hitlona kako iz prikrajka motri J. D. Salingeru.

Tolstoj se smatrao i još uvijek se smatra velikim čovjekom, no na neki nam način njegova veličina odvlači pozornost od njegovog golemog književnog talenta. Kada sam bio mlad, izraz „čitati Rat i mir“ bio je sinonim za dokonu traćenje velike količine vremena. Budući da sam u to budalasto vjerovao, čitao sam samo Dostojevskog i Čehova, ali ne i Tolstoja. Tek kad sam se puno kasnije posvetio Ani Karenjini, shvatio sam da piše knjige koje se ne ispuštaju iz ruku. U top-listi od 10 najboljih naslova časopisa Time do koje su došli na temelju top-liste 10 najboljih djela po izboru 125 živućih autora, „Rat i mir“ i „Ana Karenjina“ zauzimaju prvo i treće mjesto. (Niste pitali, ali „Gospođa Bovary“ je na drugom, „Lolita“ na četvrtom, a „Huckleberry Finn“ na petom).

„Posljednja Tolstojeva stanica“ nalikuje filmu iz produkcije Merchant-Ivory s pastoralnom scenografijom, raskošnim kostimima, objedima na travi. No jesu li se Merchant i Ivory ikad bavili tako ekspresivnom obitelji? Ako su Britanci poznati po suzbijanju svojih osjećaja, Rusi, čini se, glasno izražavaju svaki svoj hir. Ako Britanka u filmovima produkcije Merchant-Ivory želi seks, ona upućuje znakovit pogled pod svijetlom svijeće. Sofija pak kokodače poput kokoši kako bi uzбудila starog Lavovog pijetla.

Dramatični osjećaji u filmu događaju se prije svega u liku Valentina koji u kuću ulazi kao već odani Tolstojev sljedbenik. Mlad je i lijep te tvrdi da je u celibatu. Sofija misli da je homoseksualac, ali Maša (Kerry Condon), tolstojevka spremna za udaju, ne slaže se s njom. Valentin također primjećuje da Tolstoj, kao i mnogi drugi karizmatični vođe, isključuje sebe iz vlastitog učenja. Primjer toga je njegovo trinaestoro djece. Osobni tajnik također primjećuje da,

iako se grof i grofica svađaju oko oporuke, primirje se proglašava pred spavanje i neprijatelji se nalaze na ničijoj zemlji.

Christopher Plummer u ulozi impresivnog patrijarha ne podliježe iskušenju (ako ga je uopće osjetio) da Tolstoja glumi kao „velikog čovjeka“. Čini ono što je najzabavnije, glumi ga kao „čovjeka koji zna da ga smatraju velikim“. Helen Mirren igra suprugu koja poznaje njegove mane, ali ga voli od dana kad su se upoznali. Budimo poštenu, čovjek koji je napisao takvu prozu ne može biti drugo doli ljudsko biće koje s mudrošću i toplinom gleda na ljudsku prirodu.

Neke su žene jednostavno zauvijek seksi. Helen Mirren je takva žena. Ima 64 godine. Kada dođe u 70-e godine, početak ćemo razvijati sklonost prema seksi sedamdesetogodišnjakinjama.

Mirren i Plummer čine likove Lava i Sofije Tolstoj življim nego što bi se to moglo očekivati u povijesnom filmu. Giamatti ima tu osobinu da uvijek izgleda kao da nešto smjera, dok McAvoy i Condon sjaje od plemenitih osjećaja dok griješe. Saznao sam da je u stvarnom životu Tolstoj priuštio Sofiji više neugodnih kasnih godina, ali bismo li mogli gledati da se s Helen Mirren tako postupa?

Prijedlog obrade filma na satu Medijske kulture:

Svaki nastavnik bi trebao film *Tolstojeva posljednja stanica* pogledati barem dva puta prije raščlambe filma s učenicima. Prilikom prvog gledanja filma trebao bi izdvojiti osnovne teme koje se prožimaju kroz cijeli film. To su: ljubav, sloboda, uvjerenje, vjera, društvo, socijalna pravda, pitanje bogatstva i moći, Tolstoj kao osoba i njegove poruke, društvena aktivnost Tolstoja - pokret «tolstojevaca» itd. Nakon druge projekcije nastavnik bi trebao biti osposobljen za detaljniju analizu filma, te svoja razmišljanja i pitanja koja nameće ovaj film, preobličiti i prilagoditi dobi učenika. Nastavnik bi trebao i ponoviti znanja o djelu, stvaralaštvu i životu Lava Nikolajeviča Tolstoja. Svakako bi preporučili da nastavnik pročita i Tolstojevu biografiju, te razmisli želi li napraviti korelaciju medijske kulture i književnosti, to povezati sa satom lektire ili prvo s učenicima obraditi lektirno djelo, a potom pristupiti gledanju i analizi filma. To prepuštamo na izbor svakom nastavniku.

U razredu s učenicima:

Prije gledanja filma:

Znate li tko je bio Lav Nikolajevič Tolstoj?

Što znate o Tolstoju? Po čemu vam je poznat? Zna li neka njegova djela?

Ako ste čitali neka njegova djela, biste li mogli reći da Tolstoj ima svoj specifičan stil pisanja? Koje vam se djelo najviše sviđelo i zašto? (Ako učenici do sada nisu pročitali niti jedno Tolstojevo djelo, nastavnik bi mogao učenicima pročitati neke najpoznatije ulomke iz njegovih djela i potom učenicima postaviti ovo pitanje)

Mislite li da se iz njegovih djela može iščitati njegova osobnost, odnosno saznati kakav je on bio u svom privatnom i društvenom životu?

Film Tolstojeva posljednja stanica koji ćemo pogledati, nadahnut je Tolstojevim privatnim životom i njegovim društvenim djelovanjem, koje je opisano u romanu "Tolstojeve posljednje godine" (Jay Parini) i poslužilo je kao nadahnuće i predložak scenaristu i režiseru ovoga filma. Poblize ćemo upoznati samog Tolstoja, njegov život i njegov rad.

Projekcija filma

Nakon gledanja filma:

Kako vas se dojmio film?

Gdje i kada se zbiva radnja filma?

Tko su glavni likovi?

Koji je ovo filmski rod i filmska vrsta?

Što znači Tolstojev citat iz romana *Rat i mir* na početku filma: "Sve što znam, znam jer volim."

Kako bi ovu misao protumačili? Mislite li vrijedi li ona i danas?

Tko su ljudi koji okružuju Tolstoja? Kakvi su oni? Čemu teže?

Što mislite zašto su ti ljudi osnovali tzv. tolstojevski pokret? Zbog čega oni to postaju? Što ih toliko privlači Tolstoju?

Mislite li da i danas postoje takve karizmatične osobe koje mogu okupiti mnoštvo oko sebe? Ako da, navedite primjer i obrazložite svoje mišljenje.

Jeste li negdje u književnosti već sreli Tolstojevog asistenta Bulgakova? Ako jeste, jeste li možda čitali koje njegovo djelo?

Kakav je Bulgakov? Koje karakterne osobine u njemu prepoznajete? Smatrate li ga pravim tolstojevcem?

Koji je temelj tolstojevskog pokreta? Za što se oni bore? Koji su ih problemi mučili?

Mislite li da se i danas ljudi bore za takve promjene? Smatrate li da je danas zalaganje za bratstvo među ljudima, za izbjegavanje agresivnosti i "čistu" ljubav iluzorna? Obrazložite svoj odgovor.

Što mislite o sintagmi socijalna pravda? Što to znači? Postoji li ona u Tolstojevo vrijeme? Postoji li ona danas?

Kakav je lik grofice? Što mislite u kakvoj je ona poziciji kao Tolstojeva žena?

Kakav je njen odnos i Tolstoja na početku filma, a kakav na kraju?

Tko je Čertkov? Koje bi mu karakterne osobine pridodali? Je li on za vas pozitivan ili negativan lik? Što mislite o njegovim postupcima? Je li on pravi tolstojevac?

Kakav je odnos Čertkova s ostalim likovima?

Koliko su Čertkov i Bulgakov različiti u poimanju značenja biti tolstojevac? U kojem se dijelu filma to najbolje vidi?

Tko je Maša i zašto je ona bitna Bulgakovu? Kakav je njihov odnos od početka do kraja filma? Je li to prava ljubav? Je li Bulgakov prestao biti "pravi" tolstojevac zato što se zaljubio u Mašu?

Zašto Bulgakov ne odlazi s Mašom? Obrazložite svoje mišljenje.

Zašto se pitanje oporuke proteže kroz cijeli film? Zašto oporuka unosi razdor u obitelj Tolstoj?

Gdje se oporuka potpisuje? Kakav je taj eksterijer? Kakva je uloga Bulgakova pri potpisivanju oporuke, kako možete protumačiti njegov čin davanja olovke?

Zašto Tolstoj kod potpisivanja oporuke izgovara rečenicu: «Ja sam urotnik i ništa više».

Zašto Tolstoj ubrzo nakon potpisivanja oporuke odlazi? Što tada čini grofica? Kako je to prikazano?

Gdje se Tolstoj nalazi na kraju filma? Možete li to mjesto povezati sa samim naslovom filma? Što znači «posljednja stanica», «posljednja postaja»? Ima li to i biblijski značaj?

Kako Tolstoj provodi svoje posljednje trenutke? Kako pritom reagiraju ostali likovi (grofica, Čertkov, Bulgakov, Tolstojeva kćer)?

Kako umire Tolstoj? Kakve su reakcije puka?

Kako tumačite posljednji kadar filma? Opišite ga, kakvo je njegovo značenje?

Što mislite koju bi osobu danas, a da nije političar, na isti način slijedili novinari do posljednjeg trenutka života?

Što bi rekli? Postoje li u filmu i komični elementi? Ako da, koji su to trenuci? Što bi mogli reći o tužnim trenucima u filmu? Kako ih ocjenjujete?

Poznajete li pojmove: pragmatizam i idealizam? Pokušajte ih primjeniti na ovom filmu.

Osjećaji i patos? Što bi rekli o tome, kad govorimo o ovom filmu?

Pokušajte isto reći za pojmove idol i pristalice?

Na primjeru ovog filma, što bi mogli reći o odnosu supruge i muža, oca i djece, mladosti i starosti, umjetnosti i života?

Filmska izražajna sredstva:

U koje se vrijeme radnja filma događa? Kakav je eksterijer i interijer na početku filma, a kakav u završnici filma?

Kakvi su kostimi?

Što bi mogli reći o glumi u filmu?

Kakav je jezik? Smeta li vas što su svi likovi Rusi, a govore engleski? Mislite li da je time film izgubio jedan dio autentičnosti?

Kakva je glazba? Ima li ona neku ulogu u ovome filmu?

Gdje primjećujete pokrete kamere, kutove snimanja i subjektivne kadrove?

Što ste uočili u odjavnoj špici filma. Osim imena i funkcija u ekipi filma, što ste još vidjeli? Govori li to o tome da se donekle poštivao stvarni događaj?

Kojom bi ocjenom od 1 do 5 ocijenili ovaj film? Obrazložite svoju ocjenu.

Zadaci za učenike:

1. Saznajemo li uopće što točno piše u Tolstojevoj oporuci? Što bi vi napisali Tolstoju danas, je li se išta promijenilo u današnjem vremenu? Postoje li još uvijek isti problemi koji su i njega mučili? Koje bi probleme izdvojili? Koje bi vrijednosti istaknuli, a mislite da ih danas nedostaje? Svoja razmišljanja sastavite u jedno pismo Tolstoju.
2. Što mislite jesu li ljubav i sloboda smisao života? Objasnite tu Tolstojevu misao. Što za vas predstavlja ljubav, a što sloboda?

KINO *Valh'*

pula **film festival**